

Varia

Съвременно състояние на електронната библиографска база данни за минералите от България

Владислав Костов-Китин¹, Руслан И. Костов², Петя Иванова¹

¹ Институт по минералогия и кристалография „Акад. Иван Костов“, Българска академия на науките, 1113 София

² Минно-геоложки университет „Св. Иван Рилски“, 1700 София

State-of-the-art electronic bibliographic data base on minerals from Bulgaria

Vladislav Kostov-Kytin¹, Ruslan I. Kostov², Petya Ivanova¹

¹ Institute of Mineralogy and Crystallography “Acad. Ivan Kostov”, Bulgarian Academy of Sciences, 1113 Sofia;

E-mail: vkytin@abv.bg

² University of Mining and Geology “St. Ivan Rilski”, 1700 Sofia; E-mail: rikostov@yahoo.com

Abstract. The upgrading of the electronic bibliographic data base on minerals from Bulgaria is in progress. It is realized in the form of an electronic table in Microsoft Access medium. In fact, this is an electronic catalogue of the published articles and monographs on minerals from Bulgaria within the period 1844–2010. More than 700 new records have been added derived mainly from geological periodicals. Thus, the overall number of the refereed titles exceeds 3500. Two new fields have been added with the mineral names in Bulgarian and English languages. This allows a literary check up on minerals in the cases when their names are not included in the title of the respective work. Despite the existing incompleteness and limitations the bibliographic mineralogical database is a fact. The improvement of its quality and volume is a question of time by upgrading by as much as possible specialists.

Key words: electronic bibliography, mineralogical data base.

Резюме. Продължава надграждането на наличния електронен вариант на библиографската картотека, касаеща изучеността на минералите в България. Реализацията е във вид на електронна таблица в среда на Microsoft Access. Тя представлява електронен каталог на публикуваните статии и монографии върху минералите в България от 1844 до 2010 г. Добавени са над 700 нови записа на литературни данни, изведени основно от периодични геоложки списания: така, общият брой на реферираните заглавия към сегашна дата надхвърля 3500. Добавени са две нови колони с имена на минерали на български и английски езици. Това позволява да се направи литературна справка за минерали, в случаите, когато названието им не се включва в заглавието на съответния труд. Независимо от съществуващите непълноти и ограничения, библиографската минераложка база данни е факт. Подобряване на нейното качество и обем е въпрос на време при надграждането и от колкото се може повече специалисти.

Ключови думи: електронна библиография, минераложка база данни.

Въведение

Идеята за организиране на все по-нарастващия масив от данни за минералите на България не е нова. След първите сводки по минералогията и полезните изкопаеми в България (Златарски, 1882а, б; Шкорпил, 1882, 1884; Бончев, 1923) през годините редица наши учени и изследователи, според разбиранията си и съобразно възможностите на времето, са систематизирали тези знания в библиографии от по-общ геолого-минералогичен характер (Николов, Радев, 1928; Спасов, 1978, 1988, 1989а, б, 2007; Иванчев, 1994; Egevinova, 1995).

След излизането на обобщаващата монография „Минералите в България“ (Костов и др., 1964) се създават и първите собствени сводки за минералните видове и разновидности (Минчева-Стефанова и др., 1977; Минчева-Стефанова, Костов, 2000), както и минералогически банки данни (Зидаров, 2004; Зидаров и др., 2005).

С масовото навлизане на компютрите в научноизследователската практика и глобалното развитие на Интернет се създават нови възможности и в областта на минераложката информация. Електронните бази данни за съхранение и достъп до информация имат редица предимства

пред конвенционалната печатна форма, като най-силната им страна е пестенето на време и място (Керестеджийан, Атанасова, 1999).

Формулират се целите и задачите на проект за създаване на електронна **Национална минераложка база данни** (НМБД) и се предлага системен подход за нейното изграждане и разпространение (Зидаров, 2004; Зидаров и др., 2005). Базовата архитектура на НМБД включва разработването на 10 самостоятелни информационни модула, съдържащи специфични данни за минералите както следва: Библиографска база данни – Модул А; Фактографска база данни с модули: Б) Общи данни; В) Химичен състав; Г) Морфология; Д) Рентгеноструктурен анализ; Е) Свойства; Ж) Физикохимични параметри на образуване; З) Количествени данни за минералните суровини по находища; И) Техногенни минерални фази, К) Картографски данни. По същество, електронната библиографска база данни е самостоятелен модул, с който може да се оперира независимо от другите такива. До 2005 г. в него са набрани над 3000 реферирани заглавия, касаещи изучеността на минералите от България.

Целта на настоящата работа е да запознае читателите със съвременното състояние на електронната библиографска база данни за минералите от България – Модул А. Представени са средата, в която е изградена, устройството (функционалността), направените подобрения, някои ограничения и непълноти, планове за бъдеща работа.

Среда

Средата продължава да бъде Microsoft Office Access. Работата в тази среда позволява сортиране на информацията и търсене по зададен критерий – автор, година, заглавие, списание и други библиографски или научни параметри. Възможна е работа с повече от един критерий. Достъпността на пакета Microsoft Office, както и съвместимостта и лесното конвертиране от Word, Excel и други формати в Access и обратно, прави възможно крайната извадка да бъде представена в желан за потребителя вид.

Устройство

Електронната таблица се състои от полета (колони) и записи (редове). В момента има 12 полета. Две от тях са нови (след 2005 г.), а именно „mineral” и „минерал“. Те позволяват търсене на литература по два нови критерия (име на минерала на български и на английски език). По-рано това беше възможно само ако минералното име на съответния език беше включено в заглавието. След направения критичен обзор (унифициране, стандартизиране на записите) и ревизия на досега набраните данни, като са

извадени повтарящи се или нямащи отношение по въпроса записи и след добавените над 700 нови записи на литературни данни за периода 1844–2010 г., общият брой на записите с реферирани заглавия понастоящем надхвърля 3500. Новите заглавия са изведени основно от периодичните геолого-минераложки списания: Геология и минерални ресурси, Геохимия, минералогия и петрология, Годишник на Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски“, Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Доклади на Българската академия на науките, Минно дело и геология, Списание на Българското геологическо дружество и *Geologica Balcanica*. Базата е допълнена с данни от първата геолого-минераложка библиография (Николов, Радев, 1928), том 5 на „Библиография на литературата по геология на България“ (Спасов, 2007) и библиографията по археоминералогия (Костов, 2008). Понастоящем, броят на записите с минерални имена на английски и български езици надхвърля 1200, т.е. над една трета от записите в таблицата и обхваща над 450 минерални названия, включващи минерални видове, групи, разновидности, смеси и синоними. Дискредитирани и остарели минерални названия се редактират съобразно изискванията на Международната минералогическа асоциация (ИМА).

Ограничения и непълноти

Техническо ограничение е фактът, че текстовите полета позволяват набор на до 255 знака, което налага съкращения на информацията в полета като mineral, минерал, автор, заглавие и издание или прилагането на трикове за тяхното нанасяне. За някои видове справки търсенето трябва да се съобрази с езиковите особености (например, търсене на английски и/или на български език).

Фактическите непълноти са повече и както следва: в две трети от записите не са попълнени минералните имена; не са включени данни от голям брой статии за български минерали, публикувани в чужбина, както и дипломни и дисертационни трудове, сборници и други издания от научни форуми у нас и в чужбина; отсъстват критерии за търсене по находища, географска и геоложка привързаност.

Специфични библиографии и обзори върху минералите

При съставянето на минераложката база данни са използвани и някои публикувани специфични минераложки библиографии или обзори. Такива например, са геолого-минералогични библиографии, свързани с регионалната минералогия (Кехайова, 1984а, б), с минералогията на възлицата (Шишков

и др., 1986), със скъпоценните и ювелирните минерали в България (Петрусенко, Костов, 1992), с метеоритите от България (Костов, Курчатов, 2001), със спелеоминаралогията (Шопов, Филипов, 2006), както и с археоминаралогията и георхеологията, включително археометалургията и древното минно дело (Костов, 2008).

Тук може още да се добавят справки върху металогенията, както и минералогията на метални и неметални полезни изкопаеми: мед (Богданов, 1987), олово и цинк (Димитров и др., 1988), желязо (Канурков, 1988), злато (Милев и др., 2007) и неметални суровини (Неметални полезни изкопаеми в България, 1988; 1989; Иванов, 1991).

От значение са също така персонални библиографични списъци на трудове на наши учени в областта на минералогията, петрографията, геохимията и полезните изкопаеми (например, Дати..., 1999), както и на учени в съответни учебни или академични звена (например, Библиография..., 1978; 1992).

За престижа на родната минералогична наука интерес представляват и сводките върху разпространението на новооткритите в България минерални видове по света (Kostov, 1995; Кунов, 2001). В националните, регионалните и ведомствените минералогични музеи също се изготвят списъци с названията на минералите от български находища.

Предстояща дейност

Предстоящата дейност е свързана преди всичко с отстраняване на посочените по-горе непълноти. На първо време е необходимо при вписване в електронната таблица на нови заглавия да се попълват полетата "mineral" и „минерал“, а защо не и на ново поле (полета), касаещи находищата, географска и геоложка привързаност на обектите. Подобен критичен обзор на самата литература от предишни записи ще допринесе за пълнотата на таблицата и

Литература

- Библиография. 25 години Висш Минно-геоложки институт. 1978. С., 390 с.
- Библиография на Минно-геоложки университет. Том I-II. 1992. С., Минно-геоложки университет, 773 с.
- Богданов, Б. 1987. Медните находища в България. С., Техника, 388 с.
- Бончев, Г. 1923. Минералите в България. – Год. СУ, Физ.-хим. фак., 19, 1, 1–212.
- Дати от творческата биография на академик професор Иван Костов по повод 85-годишния му юбилей. 1999. С., Българско минералогическо дружество, 50 с.
- Димитров, Р., Б. Кольковски, Д. Манев, Л. Нафтали, О. Малинов, М. Стойнова, С. Мънков, В. Бресковска, В. Гергелчев, Б. Манева, П. Бонев, Д. Димитров, П. Замфинова, Й. Минчева-Стефанова, Н. Обретенов,

повишаване на нейната функционалност. По този начин, библиографската база данни се превръща в аотирана минералогическа библиография. Освен това, по света, подобни бази данни нерядко са придружавани от пълните текстове на цитираните трудове, с което фактически се превръщат в дигитални библиотеки. Това е нова перспектива, а нейното изпълнение се облекчава от факта, че все повече от специализираните списания излизат и в електронен вариант. Понастоящем, Институтът по минералогия и кристалография „Акад. Иван Костов“ към БАН разполага със сепаратотека на хартиени копия на отделни научни публикации, касаещи изучеността на минералите от България (около 1800 библиографски единици).

Разпространение

Идеята на авторите е да покажат, че електронната библиографска база данни – модул А от Национална минераложка база данни може да съществува обособено и независимо от другите модули на НМБД. Нейното разпространение е въпрос на обсъждане от минераложката общност. Библиографията би могла да се отпечата и във вид на книжно издание. Приемлив вариант, засега, изглежда предоставянето на данни по заявка и срещу цитиране, а вероятно и срещу заплащане.

Заклучение

В представения работен вид, е разработен самостоятелен функциониращ продукт с перспектива за допълване и разширяване – електронна библиографска база данни за минералите от България. Неговите качествени и количествени характеристики, в бъдеще, изцяло ще зависят от широкото участие и поддръжка на българската минераложка общност.

- Д. Океанова. 1988. Оловно-цинковите находища в България. С., Техника, 258 с.
- Зидаров, Н. 2004. Национална минераложка база данни – проект и реализация. – В: Минерогенезис 2004. Научна сесия в чест на 90-год. юбилей на акад. Иван Костов. София, 22–23 януари, 2004, 38–39.
- Зидаров, Н., В. Костов-Китин, О. Витов, И. Маринова, В. Стоилов. 2005. Проектът „Национална минераложка база данни“ – ниво на реализация. – В: Юбилеен сборник 10 години Централна лаборатория по минералогия и кристалография „Акад. Иван Костов“. С., БАН, 139–142.
- Златарски, Г. 1882а. Рудите в България. – Пер. сп. Бълг. книж. д-во, Средец, 2, 1–27.
- Златарски, Г. 1882б. Рудите в България. – Пер. сп. Бълг. книж. д-во, Средец, 3, 84–131.

- Иванов, И. М. 1991. *Гранитните пегматити в България*. С., Изд. БАН, 205 с.
- Иванчев, Е. 1994. Проблеми на националната геоинформационна система. – *Сп. Геология и минерални ресурси*, 8, 9–13.
- Канурков, Г. 1988. *Железрудните находища в България*. С., Техника, 282 с.
- Керестеджиян, Т., Р. Атанасова. 1999. Електронни средства за съхранение и достъп до минераложка информация. – *Геохим., минерал. и петрол.*, 36, 149–154.
- Кехайова, М. 1984а. Библиография на литературата по геология в Северозападна България (1900–1984). – В: *Геология и полезни изкопаеми на Северозападна България*. С., Техника, 258–283.
- Кехайова, М. С. 1984б. Библиография на геоложката литература за Югозападна България (1901–1982 г.). – В: *Проблеми на геологията на Югозападна България*. С., Техника, 157–171.
- Костов, И., В. Бресковска, Й. Минчева-Стефанова, Г. Н. Киров. 1964. *Минералите в България*. С., Изд. БАН, 540 с.
- Костов, Р. И. 2008. *Геоархеология и археоминералогия: артефакти и обекти от България (библиография)*. С., Изд. къща „Св. Иван Рилски“, 47 с.
- Костов, Р. И., В. Курчатова. 2001. Българските метеорити – история и степен на изученост. – *Сп. Геология и минерални ресурси*, 10, 16–20.
- Кунов, А. 2001. Нови за света минерали, открити в България. – *Сп. Минно дело и геология*, 7–8, 56–63.
- Милев, В., Н. Обретенов, В. Георгиев, А. Аризанов, Д. Желев, И. Бонев, И. Балтов, В. Иванов. 2007. *Златните находища в България*. С., Земя'93, 207 с.
- Минчева-Стефанова, Й., Р. И. Костов. 2000. Регистър на минералите в България. – *Сп. Бълг. геол. д-во*, 61, 1–3, 111–131.
- Минчева-Стефанова, Й., В. Бресковска, И. Костов. 1977. Списък на минералните имена, публикувани за минерали от България. – *Сп. Бълг. геол. д-во*, 38, 2, 181–188.
- Неметални полезни изкопаеми в България. Том I. Екзогенни промишлени минерали и скали*. 1988. С., Техника, 268 с.
- Неметални полезни изкопаеми в България. Том II. Ендогенни промишлени минерали и скали*. 1989. С., Техника, 260 с.
- Николов, Н., В. Г. Радев. 1928. Преглед на литературата по геологията, палеонтологията, минералогията, петрографията, мините, кариерите и минералните води на България 1828–1928. – *Сб. БАН*, 23, 123 с.
- Петрусенко, С. И., Р. И. Костов. 1992. *Скъпоценните и декоративните минерали на България*. С., Изд. БАН, 90 с.
- Спасов, Х. 1978. *Библиография на литературата по геология на България (1828–1964). Том I*. С., Изд. БАН, 513 с.
- Спасов, Х. 1988. *Библиография на литературата по геология на България (1965–1970). Том II*. С., Изд. БАН, 387 с.
- Спасов, Х. 1989а. *Библиография на литературата по геология на България (1971–1975). Том III*. С., Изд. БАН, 510 с.
- Спасов, Х. 1989б. *Библиография на литературата по геология на България (1976–1980). Том IV*. С., Изд. БАН, 553 с.
- Спасов, Х. 2007. *Библиография на литературата по геология на България (1981–1985). Том V*. С., Акад. изд. „Проф. Марин Дринов“, 497 с.
- Шишков, Г., М. Кехайова, С. Стайкова. 1986. *Въглища и въглищни басейни в България. Библиография 1882–1984*. С., Софийски университет „Климент Охридски“, 163 с.
- Шкорпил, Х. В. 1882. *Изкопаеми богатства изнамерени до сега в целокупна България с особено зрение на геол. карта на Южна България*. Сливен, Печ. „Бълг. знаме“, 102 с.
- Шкорпил, Х. В. 1884. *Природни богатства в целокупна България*. Пловдив, Хр. Г. Данов, 208 с.
- Шопов, Я., А. Филипов. 2006. Пещерните минерали в България. – В: *Сборник от материали от Юбилейна научна конференция „75 години организирана спелеология в България“*. София, 4–5 април, 2004, 79–94.
- Erevinova, M. 1995. Data bases in the National Geofund. Publications on the geology of Bulgaria. – *Geology and Mineral Resources*, 2, 3, 3–5.
- Kostov, R. I. 1995. Bulgarian new minerals abroad. – *Geology and Mineral Resources*, 2, 3–6 (with a Bulgarian abstract).